

Elif Efendi Hasîrîzâde Dergâhı'nda, babasının hacca giderken kendisini vekil bıraktığı 1880 yılından onun ölümüne kadar vekâleten, bu tarihten itibaren tekelerin kapatılışına kadar da (1925) asâleten şeyhlik görevinde bulundu, *Meşnevî*, *şemâil*, hadis ve dinî ilimleri okuttu. II. Abdülhamid'in iradesiyle 1887'de yeniden inşa edilen ve inşaat giderleri tekke mensuplarından Tophane müşiri Mehmed Seyyid Paşa tarafından karşılanan tekkenin mimarlığını yaptı. Konya Mevlânâ Âsitânesi'nde çeşlelilik makamında bulunan Abdülvâhid Çelebi kendisine meşihatnâme göndererek Mevlevî şeyhliğini tasdik etti (1898). 1907'de tayin edildiği Meclis-i Meşâyih başkanlığı görevinden bir süre sonra ayrıldı. 3 Ocak 1927 Pazartesi günü vefat etti; tekkesiyle Mahmud Ağa Camii arasındaki hazîreye defnedildi.

İstanbul Koska'daki Abdüsselâmiyye Dergâhı'nın son şeyhi Yûsuf Zâhir Efendi Elif Efendi'nin oğludur.

Eserleri. Şair ve hattatlığının yanı sıra tekkenin planlarını çizerek kadar mimari bilgiye de sahip olan ve dönemin şeyhlerinin en âlim ve faziletli olarak tanınan Elif Efendi bütün hayatını eğitim ve öğretimle geçirmiş, ayrıca Arap grameri ve mantıktan Darwin nazariyesine kadar çeşitli konularda eserler kaleme almıştır. İbnülemin ve Hüseyin Vassâf'ın zikrettiği bu eserlerin sadece ikisi basılmıştır. 1. *Tenşîtü'l-muhibbîn bi-menâkıbî Hâce Hüsâmeddin* (İstanbul 1342). İlk hocası Hoca Hüsâmeddin hakkında yazılmış olan bu Türkçe eser dönemin ilmi ve tasavvufî hayatını tanımak açısından önemlidir. 2. *el-Kelimâtü'l-mücmele fi şerhi't-Tuhfeti'l-mürsele* (İstanbul 1342). Muhammed el-Burhân-pûrî'nin (ö. 1029/1620) *vahdet-i vücûd** ve *hazarât-ı hams** meseleleriyle ilgili meşhur eserinin tercüme ve şerhidir. 3. *Muhtârü'l-enbâ fi'l-hurûf ve'z-zurûf ve ba'zî'l-esmâ* (telifi 1309/1891). Türkçe olup Arapça'da harf, zarf ve isimlere dair 200 sayfayı aşkın önemli bir eserdir (Hüseyin Vassâf, I, 356). 4. *el-Mebde*³ (telifi 1310/1892). *İsâgüci* adlı mantık kitabının Arapça şerhidir. 5. *ed-Dürrü'l-menşûr fi (min) hizâneti esrârî'n-nûr* (telifi 1322/1904). Nûr âyetinin (en-Nûr 24/35) Arapça tefsiridir (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2038). 6. *Def'u'l-vecel bi-cünneti'l-ecel* (telifi 1325/1907). Ecel hakkında sorulan sorulara verdiği cevaplardan meydana gelen Türkçe bir eserdir (Süleymaniye Ktp., Tâhir Ağa Tek-

kesi, nr. 477). 7. *el-Bârîkât* (telifi 1325/1907). Arapça olup Elif Efendi'nin özdeyişlerini ihtiva etmektedir (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2035). 8. *et-Tenbîh* (telifi 1341/1922). Zikir ve âdâba dair olan eser Türkçe'dir (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2035, vr. 37-49). 9. *en-Nehcü'l-ğavîm li-men erâde en yes-tekim* (telifi 1342/1924). Akaide dair Arapça manzum bir eserdir (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2035, vr. 51-81). 10. *Şemeretü'l-hads fi ma'rifeti'n-nefs* (telifi 1310/1892). Hz. Ali'nin nefisle ilgili sorulara verdiği cevapların şerhi olup Arapça'dır (Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar, nr. 2036). 11. *Tasrîhu'l-ümme bi-tavzîhi hükmi's-salât bi't-terceme* (telifi 1344/1925). Namazda sûrelerin Türkçe okunmasının câiz olmadığını belirten Türkçe bir risâledir. 12. *İrşâdü'l-gâvîn bi-reddi nazariyeti Darwin*. Ölümünden altı ay önce kaleme aldığı Darwin nazariyesini tenkit eden eser Türkçe'dir. 13. *Divan*. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerden meydana gelmiştir. *Son Asır Türk Şairleri* ve *Sefîne*'de şiirlerinden bazı örnekler yer almaktadır. Kaynaklarda ayrıca iki ciltlik *en-Nûrü'l-furkân fi şerhi lugatî'l-Kur'ân* adlı bir eseri daha zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA:

Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 354-362; Zâkir Şükrü, *Mecmûa-i Tekâyâ* (Tayşî), s. 58; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, s. 291-293, 983-985, 1671-1672; Albayrak, *Osmanlı Ulemâsı*, III, 150-151; Baha Tanman, "Hasîrîzâde Tekkesi", *STY*, VII (1976-77), s. 107-142; R. Ekrem Koçu, "Elif Efendi", *İst.A*, IX, 4518; *TA*, XV, 83.

NİHAT AZAMAT

ELİF LÂM MİM

(ا ل م)

Kur'an-ı Kerim'de
altı sûrenin başında bulunan
ve kendi adlarıyla kıraat edilen harfler
(bk. HURÛF-ı MUKATTAA).

ELİF LÂM MİM RÂ

(ا ل م ر)

Ra'd sûresinin başında bulunan
ve kendi adlarıyla kıraat edilen harfler
(bk. HURÛF-ı MUKATTAA).

ELİF LÂM MİM SÂD

(ا ل م س)

A'râf sûresinin başında bulunan
ve kendi adlarıyla kıraat edilen harfler
(bk. HURÛF-ı MUKATTAA).

ELİF LÂM RÂ

(ا ل ر)

Kur'an-ı Kerim'de
beş sûrenin başında bulunan
ve kendi adlarıyla kıraat edilen harfler
(bk. HURÛF-ı MUKATTAA).

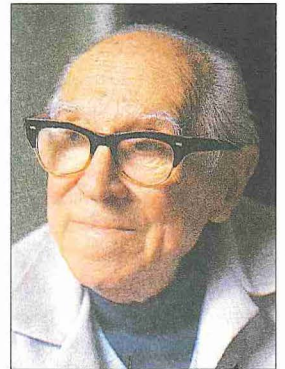
ELİF NACİ

(1898-1987)

Hat sanatını resme sokan ressam;
müzeci, gazeteci.

Gelibolu'da doğdu. İlköğrenimini Babası Miralay Hüsnü Bey'in görevi dolayısıyla bulundukları Edirne'de yaptı; daha sonra da İstanbul'da Ayasofya Rüşdiyesi ile Vefa Sultânisi'ni bitirdi. 1913 yılının sonlarına doğru Sanâyi-i Nefise Mekteb-i Âlîsi'nin resim bölümüne girdi. Okula başladıktan birkaç ay sonra I. Dünya Savaşı çıktı ve on yedi yaşında iken askere alındı; savaş boyunca dört yıl askerlik yaptı. Terhis edilince okuluna geri döndü ve Çallı İbrahim'in atölyesine girdi. Bu konuda, "Çallı İbrahim'den aldığımız feyiz empresyonizm tarzında. Çünkü onlar, Çallı ve arkadaşları Paris'te çalışmışlardı ve bir çeşit empresyonizmi Türkiye'ye ilk getiren insanlardı. Akademiye gelir gelmez elimizden stomp ve 'sauce'u bıraktıracak yanmış kömürü, füzeni veren hocamız Çallı İbrahim oldu, Varniya'nın aksine. Yağlı boya sınıfına geçince, Batı'da çoktan ömrünü tamamlamış olan empresyonist görüşü bize aşıladı ve biz hepimiz birer Çallı İbrahim, birer empresyonist olduk" demektedir (*Türkiyemiz*, sy. 27, s. 22).

Öğrenciliği sırasında geçinebilmek için bir yandan da arşiv memuru olarak gazeteciliğe başladı. Gazete ressamı olmak istemeyen Elif Naci, sonradan çeşitli sanat yazıları da yazdı ve iyi bir polemist

Elif Naci

Elif Naci'nin
resimle
hattı
bağdaştıran
bir çalışması

oldu. İlk çalıştığı gazete Celâl Nuri, Suphi Nuri ve Sedat Nuri kardeşlerin çıkardığı *İleri* gazetesidir. Ardından *İkdam*, *İfham*, *Milliyet*, *Tan*, *Son Telgraf* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. Akademiyi bitirince Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'ne önce müdür yardımcısı, sonra müdür oldu. Bu görevi sırasında resimlerine Arap harflerini ve Türk motiflerini soktu. Bunu tenkit edenlere, "Braque'ta yok mu? Juan Gris'de; Picasso, Chagall, Dufy, Klee'de yok mu? Var, ama onlar Latin harflerini yerleştirmişler, ben Arap harflerini yerleştirmişim" cevabını veriyordu.

İlk şahsî sergisini 1930'da Alay Köşkü'nde açtı. Bu sıralarda bir yandan Galatasaray sergilerine, bir yandan da Müstakil Ressam ve Heykeltıraşlar Birliği'nin sergilerine katılıyordu. Sanat hayatına büyük bir gürültüyle girişi, 1933'te açılan, kurucuları arasında bulunduğu "D Grubu"nun ilk sergisiyle oldu. Ondan sonra bu grup Halkevi, Güzel Sanatlar Akademisi ve Fransız Konsolosluğu salonlarında olmak üzere on beş sergi daha açtı. Yurt dışında da Budapeşte, Atina, Bükreş, Moskova, Brüksel, Londra ve Paris'te çeşitli karma sergilere katılan Elif Naci, ikinci şahsî sergisini 1947'de Eminönü Halkevi'nde, üçüncüsünü ise retrospektif olarak 1951'de Galatasaray Lisesi girişinde açtı. Bu sergi dolayısıyla yayımlanan *Elif Naci* adlı broşürde otuz dört fikir adamı ve sanatçı onun hakkındaki fikirlerini dile getirdiler. Ressam Cemal Tollu, Elif Naci'nin resimleriyle şiir yazan, Avrupa tesirinden uzak yerli bir sanatçı olduğunu söyler. 1963 yılında Topkapı Sarayı Müzesi müdür yardımcılığından emekliye ayrıldı. Fakat gazeteciliğini *Cumhuriyet* gazetesinin arşiv memuru olarak hayatının son yıllarına kadar sürdürdü. Pek çok makalesinden başka *On Yılda Resim 1923-1933* (1933), *Şarkta Resim* (1943), *Elif'in 60 Yılı, Resimde ve Basında* (1976) ve

Anılardan Damlalar (1981) adlı kitapları da bulunmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Elif Naci, İstanbul 1951; "Elif Naci Kendini Anlatıyor", *Türkiyemiz*, sy. 27, İstanbul 1979, s. 21-31; "Elif Naci", *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, İstanbul 1983, IV, 1956-1957; "Elif Naci", *ABR*, VIII, 127-128.

ZAHİR GÜVEMLİ

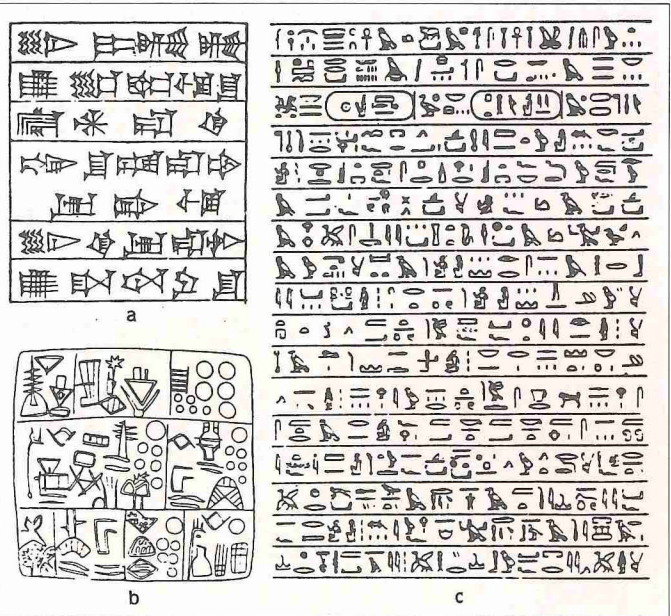
ELİFBÂ

Arap dilinin seslerini
ve yazı sistemini gösteren
harfler dizisi.

Alfabenin Tarihçesi. İnsanın duygu ve düşüncelerinin ifade vasıtası olan dil ancak yazıyla hayat kazanır. Bir dilin varlığına işaret eden, bir dille kültür birikiminin ortaya konulmasını sağlayan, onu koruyan ve gelecek nesillere aktaran en önemli unsur yazıdır. Yazının tarihiyle ilgili olarak kesin bilgi verilememektedir. Bununla beraber değişik zamanlarda diller, tarihçiler ve sanat tarihçileri yazının doğuşu, gelişmesi ve yayılması konusunda çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Elde çok eski devirlere ait yeterince yazılı belgenin bulunmaması, bulunanların da tam anlamıyla çözilememesi, ilim adamlarını şimdilik kesin bir sonuca varmaktan alıkoymaktadır. İlmî araştırmalardan önce kültür ve medeniyet hayatı için çok önemli olan yazının doğuşu tanrılarla, peygamberlerle veya ilâhî güce sahip olduğuna inanılan kişilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Dil bilimi,

arkeoloji-sanat tarihi ve tarih konuya titizlikle yaklaşmakta, en küçük bulguları dahi değerlendirerek ortaya inandırıcı bir çözüm koymaya uğraşmaktadır. İnsanoğlunun en önemli buluşlarından biri olan yazı bugünkü fonetik sisteme ulaşmak için uzun bir dönem geçirmiş ve bu devreler madde yazısı, resim yazısı, fikir yazısı, hece yazısı ve ses yazısı şeklinde birbirini takip etmiştir.

İnsan önce eşya vasıtasıyla anlaşmaya çalışmıştır. Gidilen mahalli göstermek için yere eğik bir sopanın dikilmesi, sayı belirtmek için ipe düğüm atılması veya sopaya çentik açılması ilk anlaşma şekillerinden birkaçıdır. Daha sonra resim-yazı dönemi (pictographic) başlamıştır. İlk kullanımının 10.000 yıl kadar önceye gittiği tahmin edilen bu yazı daha çok nesnelerin resimlerinden oluşmaktaydı. Mağara duvarlarında ve kayalarda rastlanan resimlerin de en azından bir kısmının estetik anlayıştan ziyade anlaşma amaçlı olduğu sanılmaktadır. Yazının üçüncü safhası resmin daha basit çizgilerle ifade edilmiş şeklidir (ideographic). Başlıcalarını Mısır, Hitit ve Maya-Aztek hiyerogliflerinin teşkil ettiği bu sistem, birbirine bağlı bir dizi resimden oluşan ve bir olay anlatan yazıdır. Dördüncü safha resimlerin tamamen çizgiye dönüşmesi, yani bir anlamda yazının ses kazanması devridir (logographic). Bu sistemde çizilen her şekil ünsüz ve ünlüyü birlikte karşılayan bir hece değerindedir; en önemli örnekleri çivi yazısı ile hiyerogliflerin ikinci aşaması ve bugünkü Çin, Japon yazılarıdır. Son safhasın-

İlk alfabenin
oluşumuna
tesir eden
yazı sistemleri:
a) Çivi yazısı (Bâbil)
b) Piktografik
yazı (Sumer)
c) Hiyeroglifik
yazı (Mısır)